

55 - MARTIGELIN II

- Cali Muddiir Cajaladdan waxaa ku duuban lagaga hadlayo martigelinta, waxaana ka hadlaya odayaal fara badan oo maqaawiir ah oo ay ka mid yihin Aw Daahir Afqarshe, Maxamed Axmed Liibaan, Dhegaweyne, Cali Muddiir, Axmed Nuur Yuusuf, Sheekh Abuu, Salaad Maxamed, rag badan oo sidaas ah oo ah odayaal waaya arag ah, ka yimid gobollo kala duwan oo dalka ah, rag ay da'doodu aad u waaweyn tahay ah, waaya aragnimo dheeraad ah u leh nolosha iyo dhaqanka soomaalida ayaa meeshan ku duubaya nin waliba aragtida uu ka leeyahay iyo waxa uu ka yaqaan martigelinta, sida ay soomaalidu wax u soorto, u martigeliso, u sharafto u ciseyso, iyo noocyada kala duwan ee martida ah ee loo kala qeybiyo martida markey meel timaad, noocyadaasoo ay iyaguna kala saarayaan oo mid waliba magaciisa intey soo qaadaan ay gaar u qeexayaan cisada ugu mudan yahayna ay si gooni ahna u tilmaamayaan.
- Sheekh Abuu Cambuulada iyo bunka intey ku soo baashaalaayaan, ayaa galeydii la tumaa markaasna xaalinkaa lagu haadshaa markaasna waa la waraa, markii ay kistoo leysato waa la shiidaayaa inta martida bunka iyo cambuulada ku baashaaleyso. Marti kuu soo gashay laba saac ama saddex saac ceeb waaye in bun iyo gaxwo iyo shaahi keliya lagu seexiyo. Shiidka naagaha waa ku heesaan "Marti iyo musaafurba meeley kugu soo maraan" wax saasoo kale ah ayey ku heesaan. "Marka ninkii martida soo dhaweynin magac ma leh" saasna waa ku heesaan, iyagoo iska fahmeysanaya ayaa fiidkii la dhameynayaa. Martidii waxaa la bilaabayaa in soortii loo bisleeyo, bunkii iyo qaxwadii markii ay dhameeyaa iyagoo meel barsad ah fadhiya, odayga reerka ayaa sheeko iyo akhbaar iyo wareysi u galaya. Martida iyagoo afkooda qaba oo aan qubeysanin in uu odayga u sheekeeyo waa ceeb, la martida sharafteeda waa in markii ay bunka cunaan sheekada loo furo, markii ay soorta cunaanna waxayna ku cunaayaan dooro, waxaa la dhahaayaa diiq ha la soo dilo martida waa afar qof oo waa ku filan yahaye, ama haddii cidda ay xoolo leedahay neef ayaa loo qalayaa, haddii cidda ay xoolo ama digaag qabin waxaa la karinayaa digir, diirtiyaa la riiqaa fuudaa laga dhigaayaa, saliid baa lagu daraa, diirtaas la riiqay ayaa soorta lagu cunaayaa ama meseggo hadba sidii ay tabartu tahay. Markaas waxaa la leeyahay 'waa habeen berri ayaaan dhameynayaa sheekada ee hadda iska seexda'. Sariig waxaa waaye dadkii xil kaa mudan, iyaga fuud iyo yaanyo ma la siin karo, haddii aan wax la haynin waa loo qalqaalo tegaayaa, qaraabada iyo walaalaha ayuu u tagaayaa oo waa soo qalqaalinaayaa, ama dooro ha soo siiyaan ama neef. Sidaasaa cawadii lagu bariisinaa martidii, gogosha ugu fiican aa loo dhigaayaa, guri mundul ama cariish midka ugu weyn waxaana ugu weyn toddobo saamood, siddeed saamood, sagaal saamood, soddon saamood, saamoodna tallaabadaa lagu jeedaa, guriga ugu weyn aa la seexinaayaa martida oo aad u fiican, gogol fiicanna loo dhigaa oo martida halkaasaa la seexinaayaa. Markuu waagu baryo

salaaddii haweeneyda waa soo kaceysaa biyo ayey musqusha u geyneysaa, ruux walba markuu soo kaco rumagii loo haayey ayaa la siinaayaa markaana waa qabeysanaaya. Markaasna waa loo gogolaa, odaygii guriga lahaay iyo martidii meeshaasey isugu imaanaayaan oo isla fadhiisanaayaan, haweeneydii salaaddii waxay saartay cambuulo kale, cambuuladii oo bislaatay iyo qaxwo ay sii karisay, halkaasna odaygii guriga iska lahaa iyo martidii oo iska sheekeysanaaya ayaa qaxwo xaraar loo geynaaya sokortana waa la soo dhigaaya qofkii rabana waa ku darsanaaya, taas waa intii aan xalwada la aqoon, ama timir baa u taal oo timirkii iyo qaxwadiiyaa la cabbaayaa kadibna bunkiiyaa la keenayaa iyo cambuuladii oo daba socota iyo saahii. Cambuulada mid waxaa la yiraahdaa cambuulo baalley, mid waxaa la yiraahdaa cambuulo xanshar, cambuulo xansharta waa tii diirka laga bixiyey oo la tumay, baaleydana waa jirqab. Markaa martida cambuulo xanshar baa loo wanaajinaaya jiirqabta baalleyda ah lama siin karo waa ceeb, dadka laakiin waxay jecel yihiin cambuulada baalleyda ah laakiin haddii martqaad la yiraahdaa lama siiyo waa ceeb. Sidaasaa martida loo sooraa, markii ay martida binka cunaan haddii ay baxaayaan waa la sagootinaaya, haddii ay hergalaayaan loog ayaa la yiraah oo martida waa loo loogaa waana marka neef loo dilo oo maalintaas martqaad weyn ayaa la suubinaaya, "marti loog mudan baa noo joogta" baa la leeyahay. Xalay martiga waa iska soo dhacday laakiin maanta oo kalaa wixii ay mudan yihiin la sameynaa hal neef ama dibi. Martida saas bey martida u sharaftaa, qaar aan sharfeyninna waa iska jiraan. Mar baa la isku faanay, nin la dhaho Abkey Wehliye iyo nin Bahalow Muudey oo maalqabeen ah ayaa isku martiyeen, markii hore waxaa loo martiye abkey wehliye waa maal qabeen, marka farriin buu u faray waa kuu soo martinaya uu yiri ee haloo sheego saaxiibkey, markii uu Bahalow Muudey u tagay Abkey Wehliye wuxuu ku soo dhaweeye cambuulo baalley iyo bun waana nin maalqabeen ah, maalintii sidaas baa lagu hergeley habeenkii buu dooro u qalay iyo soor, neef uma qalin oo kas buu u yeelaayaa, xilligii jiifka markii la gaarayna wuxuu u sameeye gogol waxaa lagu fidiyey lacag shaaraq la dhihi jiray, meeshii ayuu ku beryey habeenkii, maalintiina si aad ah looma martqaadin, waaga hadduu beryey waa baxaayaay ayuu dhahay, isna wuxuu yiri maya saaxiib ma baxaysid manta waa joogeysaa, wuxuu yiri maya macasalaama waan baxayaaye adiga kolkaaga ii soo marti oo ii imow isna waa ku diiday illaa wa illaa waa joogeysaa uu yiri oo maantaan ku martqaadaa, markaasuu wan u qalay, bunkii markuu dhameystayna wuxuu weelkii ugu shubay malab gogol fiicanna waa la fadhiisiyey oo aad loo martqaaday. Ma baryin habeenkii labaad waa soo baxay, markaasuu isna yiri "ii imow waan ku martqaadaayaaye". Marxaba waa ogolaaday. Maalintii kale oo uu isagana ugu tagay martqaadkii galab buu u tagay aad buu u soo dhaweeyeey, bun ayuu ku marti qaaday, neefna wuu u qalay, habeenkiina wuu baryey, gogolna wuxuu uga dhigay meseggo, wuxuu la yaabay meseggada iyo kuleylkeeda laakiin wuu isaga baryey. Markii waagu baryey ayuu yiri "waa baxaayaay", "maya meseggaan kugu seexshayoo waan ku sharfaye bal manta ii jog

ayuu yiri". Ninkii Bahalow ahaa isagoo faraxsan ayuu ninkii Abkey ahaa reebay. Markuu Abkey meeshii ku hargalay waxaa loo qalay dibi, hilibkii oo keliyaa lagu marti qaaday, waxaa lagu yiri "Meseggadii xalayaa ku seexatay ee hilibkaanaad hadda cuneysaa". Laba nin oo taajiriin ahayd baa sidaa isu marti qaadday. Marka sidaasaa Soomaalida martiqaadka ugu fiican tahay. Ninba sidii uu u mudan yahay ayaa loo martiqaadaa. Aniga martiqaadka sidaasaan ku joojinaayaa Jaalle Cali bal iga guddooma hadalkii.

Cali Muddiir Waad mahadsan tahay Sheekh Abuu, hadda iyo kaalintii Xaaji Maxamed Liibaan, dabcan Xaaji Maxamed Liibaan markuu mowduucaan oo kale ka hadlaayo isaga kaalin keliya ma leh, wuxuu leeyahay kaalimo badan oo ah xagga culumonimada, xagga da'da, xigmada, murtida, waaya-aragnimada. Xaaji Maxamadoe wixii llaahay ku baray ku soo bal dhawoow adigoo mahadsan.

Xaaji Maxamed Liibaan Bismilaahi Raxmaani Raxiim, Nabi Ibraahiim ayaa waxaa la yiri maxaa llaahay kuugu magacaabay wadaay oo khaliilu Laahi? Saddex waxyaabood markii aan yeelay ayuu iigu magacaabay ayuu yiri, risqiga llaahay ii qoray kama murgin, amakiisana amarkeyga kama dooran, casho iyo qadana marti la'aan ma cunin, saddexdaas markaan yeelay ayuu llaahay igu magacaabay khaliil. Martidu sidaasey qiime u leedahay oo nabiyu Laahi Ibraahim ayaa sidaa loogu magacaabay khaliil oo sidaasuu u fiican yahay. Waxaa lagu maahmaahaa oo dadku yiraahdaa, "Martiyey waxaad heli karto ha u dhiman" micnaha cidda waxay heli karto wey ku siineysaa laakiin adiga waxaad naftaada heli karto ha u dhiman, maxay yihii? Waa dab iyo duggaal. Dab inaad shidato iyo duggaal inaad gasho martiyey labadaas ha u dhiman, illeen meeshii la arko martida in ay guri dhisan oo dermo leh oo gogol leh wax kastaba ha ahaatee oo duggaal leh oo beled ah amase meel ma guurta ah oo beer ah in ciddii lagu martiyey markii la arko ma aha. Waxaa suura gasha ama ay u badan tahayba cid geeddi ah oo guurta ah in martiyi ku soo gasho xoolihiiyoo kala maqan iyo ciddiiyoo kala maqan haddii ay martiyi timaad, qorraxna ay tahay waa in ay geed waabataa oo hoos gashaa, ciddiiyoo xoolihii kala jitaa haddii ay gurijii timaadna waa in ay duggaal isu sii debberto ay gashaa, iyadoon meeshii wax xilkas ah joogin haddii ciddii hunguri ka galayna waa in ay dab shidataa "Martiyey waxaad isu heli karto ha u dhiman". Haddana waxaa la yiraahdaa martiyi idoorkeeda ma reebato. Haddey hoyaad tahay oo cid u hoyaneyso, xoolo ku eexseyso, gacan nin leh oo deeq leh ku eexseyso, biyo ku eexseyso wax ey ku eexseysaba, xushmo ka muuqata ahaato e, ninkii martida u roon oo wax siiya ayaa u roon baa la yiraahdaa Haddaad maqasho wax ma hayno, biyo ma hayno, rag nooma joogo, haddii martidii la yiraahdo xoogaa waxaad ka garataa in martidii in ay qalbi jabtay. 'Waxaa la yiri martiyaan ahay muquuno loogama baxo', marti waa inuu tiraahdaa "war niman yahow saasaan ahay oo saasaan ahay oo waxaan naf lahayn nama nooleyaan ee ha nalala soo gaaro, in wax naloo qala maahine wax yar na deeqi maayaan" marka martiyaan ahay

maquuno loogama baxo meeshaasey ka baxday. Ninna wuxuu yiri "adduun waxaan ka sabray markii ay marti dab lihi dadkii dhacday" maxaa yeelay waxaa laga yaabaa nin marti ah oo dab sita oo haddii wixii uu rabay helin subixii dhaca, aakharana waxaan ka sabray markii gaalo muslin kala dhicisay, maxaa yeelay meel gaalo muslin kala dhicineysaa aakhiro ma taalo. Haddana waxay yiraahdeen martiga cawada ugu horeyda oo uu ku martiyo waxaa la yiraahdaa Maxamed waa magaca magacyada ugu fiican, isku ninkiiyaa cawadii dambe soo hoyday labaad oo dabkii loo dhiday uu soo fadhiistay, lama qadiyo, Maxamedkiina maaha oo Maxamuudaa loo bixiyaa, cawadii saddexaaduu u soo fariistay dabkii, magacaa ba'yey baa la yiraahdaa. Saasey uga maahmaahaanoo martida laftigeeda waqtii aysan ku socon oo qiimihii marti lahayd iyo qiimihii rag lahaa aysan lahayn baa jirta. Nin la dhihi jiray Cali Maxamed Cismaan hadalladiisii waxaa ku jirtay "Marti soo daashay derma la siiyaa, meeshii duggaal leh yaa dabka loogu biriyaa, cabbaar lagama daahee degdegbaa la sooraa, dux waxaan lahayn dihaal ma bixiyaane, haddaan Eebbe kuu diidin dufanka iyo caanaha waa loogu daadshaa". Wuxaad ka garataa dermo haddii la siiyey, oo guggaal dab loogu geliyey oo lagama daaho la yiri, oo wixii dux lahaa ha lasiyo la yiri dufan iyo caano haddana la siiyey, waxba lagama reeban, in loo dadaalay yaa meeshaa ka muuqata. Haddana waxay yiraahdeen marti iyo meydba kuuma meel dayaan. Adoo biyo u haya ii iidaan u haya, oo caano haya, oo qofkii qalqaalin lahaa haya, martidii inaysan imaan baa suura gasha, meydnah adoo towbadii iyo towxiidkii kuu hagaagsaneyn yaa waqtigisii iska imanayaa, marka sidaasaa loogu maahmaahay, 'Marti iyo meydba kuuma meel dayaan'. Martidu waxaa la yiraahdaa 'Ma marti la loogaa mise waa marti loog iyo libaas'. Loog iyo libaas, libaas waxaa la yiraahdaa wixii cunnaa oo la jira loogga oo sooryada ah, ma bunaa, ma caanaa, ma shaahaa, ma badaraa, waa marti libaasoo waa marti aan loog kaa rabin, intaasaa kaa kaafida. Martiyina in dhiig la ag dhigo maahine oo loo looga e libaas keliya aan lagu qeybi karin, markaasaa waxaa la yiraahdaa 'ma marti libaasaa caawa kugu hoyatay mise marti loog iyo libaas'. Kuwa loo logo ama waa gob ama waa culimo ama waa xidid oo meel dheer kaaga yimid in loog la dhigo maahine hunguri keliya laguma soori karo. Waxay kaloo yiraahdeen habeenkii haddii ninka noqnoqoshadiisa loo bogi waayo, ninnaa gabayoo wuxuu yiri subixii hadduusan tegeynoo iska fadhiyo, xalayna si fiican loo sooray "Habeenkii ninkii kugu hoyday eed hanatayood soortay haddii hiirtii uusan tegin waa dhurwaa horror ah" ayuu yiri. Ninkiina waa iska fadhiyaa, kama aamusine wuxuu yiri "Habeenkii ninkii kugu hoyday ood hanatood soortay, haddii hiiradii aadan wax siin kii horaa hugub ah" sidaasuu ugu jawaabay oo wuu iska ceshay. Marti galeed iyo marti gardarro ayey haddana u kala baxdaa: Marti gareed waa Alla keen, ha kugu soo tashato oo marti kor kaaga timid ha noqoto, Allase ha kuu keeno iyadoo iska socota. Marti gardarro waxaa la yiraahdaa kan kula deggen oo dab raaca ah, nin xushmad le baa tahaye lama diraa la yiri loomana dulqaadan karo, waxyabahaas yaa martida lugta ku haydaa. Soomaalida si fiican

aye martida xaggeeda ugu dedaalaan, maxaa yeelay naagihii yiri “waa rag la'aan oo dumarnimaan wax ku keenay, waa riyo oo ido la'aanaa nagu jarrabtay, waa solay oo biyo la'aanaa nagu jarrabtay, meeshaas waxaad ka garaya in dadkaas dumarka ahee meesha joogaa dad xilkas ah oo martida xil u haya oo xoolaha in martida wax ku leedahay og in ay guriga degeen oo ay dhaqi jireen oo meesha ka tageen oo kana maqan yihinnaa tacsiyadaa ka keentay. Waa dumarood rag la'aanaa leh, waa riyoo ida la'aanaa leg waa solayoo biyo la'aanaa leh. Waa meeshii ninkii oo inuu rooray oo wax kale waayey qumbo salool ah ayuu u soo dhiibay, waxaana u yimid nin qaalli ahoo sheekh ahoo naagta guriga joogta qudbeeyey, kolkaasuu gabyoo wuxuu yiri “Goosha iyo haddaan qali lahayn ariga qoolkiisa, asaan biyo qoyaankood la arag qurux inoo laaban. Haddaad qaaliyow timid asey qaajo idin hayso asaad shey qallalan quudatay qurux inoo laaban, qaadirkey wuxuuse igu ogyahay inaan qiiil reeban” ayuu yiri. Waxaa ka keenay intaas oo dhaar ah haddow qaaligii yahay oo ninkii naagta qudbeeyey yahay, asoo arigii wax lagu qalo lawaayey, oo badarkii biyo lagu kariyo la waayey oo qaloon la soo dubay, hadalkaas inuu ku kabo danaa ku jirrabtay hadduu iska aamuso waxaa loo qaadan lahaa nin hagari ku jirtaa. Bal hadalku dad badan ayuu ka dhixeyaa soorta keliya, lama yiraa ninkaas soortii waa boobay, laakiin hadalka koley ku tahay ninkaan wax ka bixinin waxay ila tahay waa wax boobkii, rag badan baa jooga e haatanna waa iska keenay.

Cali Muddiir Xaaji Maxamed Liibaan waa mahadsan yahay. Bal kaalintii Axmed Nuur Yuusuf oo isagu si akademik u lafa guri doona kaalinta martigelinta soomaaliyeed, Axmed Nuur Yuusuf ku soo dhawaaw.

Axmed Nuur Horta marka ugu horreeya waxa laga hadlaayo waa marti, martidana dabeeccaddaa abuureysa, saddexda degaan ee degaan reer miyi iyo degaan beeraley iyo degaan magaalo anigu meeshaan metelayo waa tan magaalo, waxaa suurtowda in aanan raga qaarkii meeshey gaarsiiyeen martida in aanan gaarsiin maxaa yeelay magaaladu martideedu wey yar tahay. Meeshaas martida waxaa keenaya baadiyaha iyo cidlada iyo gooni marka iyo socdaalka dheer iyo ninkaa dariiqa dheer goynaya ayaa keenaya. Qolada beeraleyda ah iyo qoladayada reer magaalada ah labadayada martideenu wey yar tahay haddaanan dhabqalalooneyn oo warbaa la sheegaa ee wax sheega waxayagu ahayn. Bal aan iska baraqsado oo odayaashii aan ka dabatago. Horta martida sida ay odayaashuba sheegeen Dhegaweyne iyo Aw Daahir Afqarshe odayaasha kalena ku raaceen Marti Ilaah iyo marti aqoonin iyo marti gacal aan u kala qaadno. Markaa aan hoos u sii degdegno oo aan niraahno, martida waxaa keena wax waa', waxa la waayayaa maxay yihin? Waa jicsin darro iyo saad darro, labadaa eray baa isku dhow baan moodayaa, ninkaan wadan jicsin uu isagu jidka ku maro iyo saad yari ama saad la'aan baa keenta horta. Marka waxa dhacaya markii ninka intaa waayo in uu cid u martiyo, marka waxaa halkaa ka dhalanaya qof wax martiyey ama dad wax martiyey iyo qof la martiyey ama dad la martiyey ayaa

halkaa ka dhalanaya. Markii uu ninkii waayo jicsinkii iyo saadkii uu socdaalkiisii dheeraa ku maro wuxuu u baahanayaa marti, macnaha wuxuu u baahanayaa sooryo wax la yiraa oo uu ku sii gudbo oo ku sii habeen dhaxo ayuu u baahanayaa, markaa waxaa halkaa inooga dhalanaya nin wax martyey iyo nin la martyey, ama dad wax martyey iyo dad la martyey. Marka soomaalidu waxay u taqaan magacyo aad u badan oo ninka la martyey ayey magacyo u bixinayaan, magacyadaa ay bixiyaan waxay yiraahdaan labuu mid noqon: wuxuu noqon deeqli, waxay ku sii dareen siqi, waxay ku sii dareen kun soore, waxay ku dareen dhexyaal, waxay dhaheen xeeraweyne, waxay dhaheen gacan weyne, waxay dhaheen loogbade, waxay dhaheen horyaal, waa intaas oo iyaguna macnahoodu kala baxbaxayo mid walbana macno gaar ah qaadanayo. Ninkaa waa ninkii fiicnaadey oo martidiisii sooryeeyey intaas u kala qaadayaan.

Ninka loo hoyday oo martidii sooryenwaayeyna waxay oranayaan: Marti gooye, waa tii xaajigu sheegayoo waa nin martida aan soorin oo kaaga dhuumanaya, wuu kula deggen yahay oo isagaaba marti ahba oo marmar adoo wax kaa soo raadsadaaba oo kaa marti gooye ayey dhahaan, waxay dhahaan looma hoyde oo martidu uma tagtoo wey ka dheeraadaan, waxay yiraahdaan Gabbaas, waa nin loo hoydo laakiin aan waxba bixininoo gacantiisu yar tahayoo siduu wax u hayo wax uma bixiyo, Bakheylna wey dhahaanoo waa nin bakheyl ah, Gurane ayey yiraahdaan, waxay dhahaan Goonjebiye oo waa ninka martidii timaada ka sii jeesta, waxay dhahaan Barisin oo waa ninka markii caawa martida u timaado "iga taga" yiraahda oo siduu xaajigu sheegayey intuu meelaha marmaro oo meermeeriyo yiraahda "aniga iima fadhidaan oo caawa aniga marti iima ihidiin" ayuu yiraahdaa, Kaligii cune wey dhahaan oo eraygaas waa dadka magaalada oo ninka goonidiisa wax u cunoo martida iyo culimada markii loo geeyo aan wax siinoo kaligii wax cuna oo isaga iyo xaaskiisaa gooni wax u cuna oo waxaan u maleynayaa inuu eraygaas magaalada ka yimid, waxay kaloo dhahaan Buul ku jire oo buulkiisuu ku jiraayoo isaga iyo naagtiisaa is warsada. Sheeko carbeed oo buul kujirahaas ahaa jirtoo isagu wax lalama cuno. Haddaba labada qof oo loo soo martyey labadaas midkood uun buu noqonayaa. Soomaalidu martida aad bey u qiimeysaa, weliba soomaalida reerguuraaga ah martida aad bey u qiimeeyaan. Maahmaahahooda waxaa ka mid ah: Saddex waa la is weydiyaa: Xalay yaa baryey, waa lagu weydiinayaa oo haddaad socdaal ahayd oo xalay reer aad ku soo hoyatay xalay yaad bariday baa lagu oranayaa. Yaa kuu xiirayna waa la yiraahdaayoo aniga haddaan saakay soo xiirto, ama six un u xiir ama si fiican u xiir, waxaa la i oranayaa "War yaa kuu xiiray" baa la i oranayaa. Xarafkan yaa dhigayna waa la is dhahaa. Marka saddexdaas waa la is weydiinayaa oo ka digtoonaada oo waxaa lagu boorinayaa ninka martida u timid oo martidii waa la weydiinayaa xalay yaad bariday, marka waa lagaa warramayaa oo waxaa lagu oranayaa 'Hebel xalay saasuu inoo sooryeeyey' Haddaad si fiican u sooryeysay oo ninkii hore ee aan sheegayey ee deeqsiga ahaa noqotana wey kaa warramayaan oo wax fiican bay

kaa sheegayaan. Marka digtoonow oo laba midkood yaanad noqon bay oranayaan, waayo ninka martida ah ee kuu yimid laba midkood ayuu noqonayaa baa la yiri oo wuxuu noqonayaa ama kun kuu soo jiide ama kun kaa sii jiide, ama nin kun qof oo uu arkay kuu soo jiida oo kaaga warrama buu noqonayaa oo "Xalay hebel ayaan u tagay oo ninkii nin horyaal ayuu ahaa, oo ninkii nin siqi ayuu ahaa, oo ninkii nin xeero weyne ah ayuu ahaa oo ninkii nin dhexyaaluu ahaa oo ninkii nin deeqli ah ayuu ahaa" waxaasuu tirinayaa oo tilmaan buu kuu yeelayaaye ninkaas ogow oo ka digtoonow oo ninkaas si fiican u gal oo ha xumeyn bay ku boorrinayaan. Soomaalida xarragada wey jeceshahay oo haddii nin si fiican kuugu xiilo oo uu kaa xumeeyo waxay ku leeyihii war xarragada ha ka tegin, ayey ku boorrinayaan. Waxay kaloo ku boorriyaan xarafkan yaa dhigay waa la yiraahdaayoo culimada qaardeedaa la boorrinayaayoo waxaad faleysa ka digtoonow baa la leeyahayoo annaga hadda warkaan ku hadleyno waa la isweydiin doonaayoo waxaa la oranayaan war warkan yaa ku hadlay, war naastarada yaa ku duubay, war goormey nimankaan jireen, waxaa dhici kartaa in kumanaan sano kadib la is weydiyo oo xarafkan yaa dhigay aaya meeshaas ku jirta.

Martidu waa laba, haddii marti hore kuu timaado reer waxay isweydiyaan "war martida maxaan siinnaa waan ku ceeboobeynaaye?" oo xilbaa ka saran reerahaa loo yimid, marka marti labaad haddii ay u timaadana, waxay jecleystaan inaan marti kale meesha iman baa la yiri. Wuxa kaleetoo la yiri 'Martidu waa maganta reerka, marti lama dilo. Marti dile, marti qadiye, marti xumeeye. Martidu waa maganta reerka maganna laguma ciyaaro, adigeey magan kuu tahay, waxkasta isku qaba. Dadbaa waxaa la yiri intay habeenkaas sooryeeyaan, oo dhaweeyaan, oo dhaqaaleeyaan, oo u loogaan, oo wax walba u qabtaan ayey waxay sameeyaaan baa la yiri ninkii xumaanta ka dhaxeysay ama magta ka dhaxeysay oo gurigooda kuma dilaan ee markii guriga ka tago aye meel u galaan oo ninkii xalay ay sooryeeyeen bey dilaan oo waxay ka xishoonayaan ninkaas martidii ayuu dilay oo soomaalidu wey ka xishoon jirtay, laakiin laba nin oo duurka isku dishay micna ma leh oo waa la arki jiray oo taas waa wax la soo maray oo ragga Daahir Afqarshe iyo Salaad baa iga sii badiya. Heesaha geela oo hees hawleedka la yiraahdo waxaa ku jra anigu waa la iga badiyaa oo anigu reer maanyo aan ahaa, ninbaa geeliisii wuxuu ku arkay xoogaa iin ah markaasuu wuxuu yiri: "Subag sagaley sidii miyigii dheh ma socdaalkaan lagaa soorinoo lagaa soofsaday mase soofkaa saban xuma dhalay". Marka wuxuu leeyahay war ma cuqubaa kugu dhacdayoo geelaan lagaa soorinoo geeljirkii iyo guriga aan uga tagayoo ku baxnaaninaayey ayaan martida kaa soorinoo cuqubo ayaa kugu dhacdayoo culimadaan lagaa soorinoo. Waxaa kaloo ay ku maahmaahaan baa la yiri: "Ilaahayow afar yaan kula magac bixin, marti ma martigeliye Ilaahayow yaan magac kula bixin bey yiraahdaanoo waa laga duceystaa kow, mudankii ma dhowre, sida culimada iyo odayga oo biribageydeda la yiraahdoo aan la xumeyn Ilaahayow kaana yuusan magac inoogu bixin, waxaa kaloo la yiraahdaa tol uma

maciine, waa kan tolka aan waxba ku darsan oo qaaraanka aan ku darsan oo gooni laga maro Ilaahayow yaan la ina oran oon magac kula bixinna wey yiraahdaan, culima ma maamuuse Ilaahayow yaan magac kula bixin Waxay kaloo yiraahdaan saddex ragga u door dumarkana waa u dilan: Deeqsinimada ragga waa u door dumarkana waa u dilan, Geesinimada ragga waa u door dumarkana waa u dilan, aftahannimadu raggana waa u door dumarkana waa u dilan. Yaan warka ku dheeraan. Annigu waxaan ku fiicnahay warka inaan hoggaamiyo laakiin haddii hadal la iyaraa marka reer magaalaan metelayaayoo waxaa la yiri magaalo waxaa lagu joogaa afar: Maan kaa badan, maal kaa badan, miyir kaa badan, marag kaa badan, afartaasaa lagu joogaa baa la yiraahdaa. Annaga martiyi inoomaba timaadaba, martida inoo timaada waa yar tahay. Iga raalli ahaada hadalkii waan gudbinayaaye, Cali Mudiir baan ku soo celinaya.

Cali Muddiir Waa dhab si akademik ah oo kalaasikal ah oo dhinacyada kala duwan ka qeyb qaadan karta ayaad Axmed Nuuwow ka qeyb qaadatay. Haddaba aan u gudbo Salaad oo isaguna kaalintiisa lama iloobaan ah komoreet Salaad ku soo dhawaaw.

Salaad Mahadsanid Caliyow, anigu hadda hadal ii bannaan oo aan meesha ku hayo garan mayo waayo raggi iga wada aftahansanaa ayaa hadalkii horay u soo dhameeyey. Waxaa laga hadlay bakhayl oo meel iigama furna, deeqsi waa laga hadlay oo meel iagama furna, marka anigu waxaan wax ka taataabanayaa oo iyadana aan ku dheeraaneyn martida xishmadeedii iyo sidii ay u kala waaweyn tahay intaas oo haddii aan ku noqdo hadalkii maantoo dhan la waday isla hadalkii la yiri uun buu noqonayaa. Marka martida aad iyo aad iyo aad ayey u xushmeysaa. Afar qeybood yaa loo kala qaadqaadaa; ninkii bakhaylka ahaa waa laga soo hadlay, ninkii deeqsiga haana waa laga hadlay, waxaa wehliya midaan bakhaylna lagu tilmaamin deeqsina markaasaa waxaa la yiraahdaa ninkaasi waa iska gacan yare ama waa wax yar yahay. Gacan yarihiyyaa laba qeybood noqonayoo ninna waxaa la yiraahdaa waa gacan yaroo waa iska sabool, ninna waxaa la yiraahdaa waa gacan yaroo siduu wax u hayo wax uma bixiyo.